

ANDERS KIJKEN NAAR POLARISATIE

MEIERIJSTAD

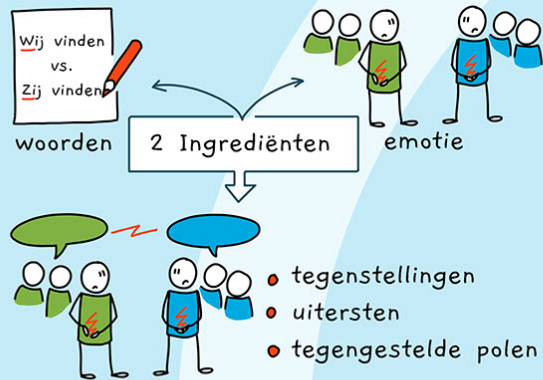
ANDERS KIJKEN NAAR POLARISATIE

- Willem Baltussen
- Trainee Toekomst van Brabant
- Programmalijn participatie & polarisatie

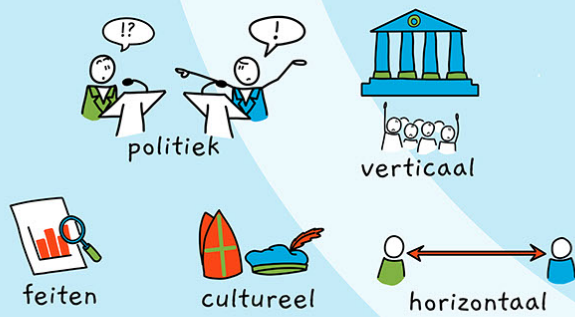

MEIERIJSTAD

ANDERS KIJKEN NAAR POLARISATIE

Wat is polarisatie?

Vormen van polarisatie

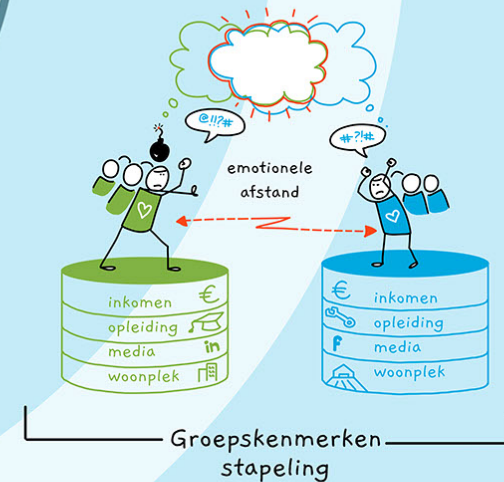

Nieuwsgierigheid
de sleutel tot verbinding!

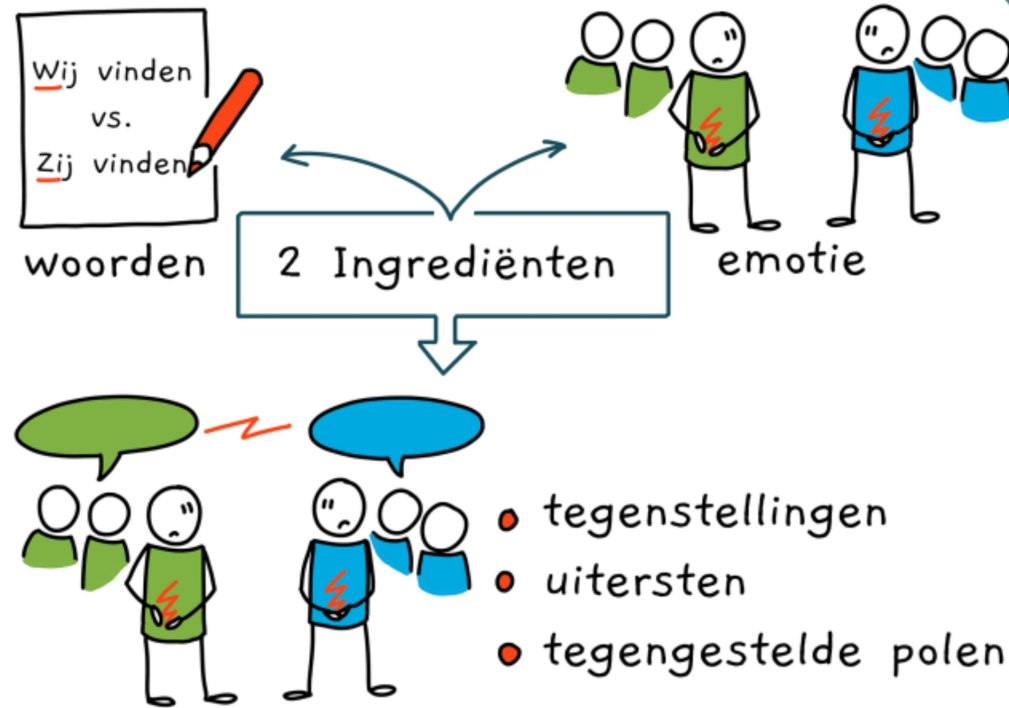
Het nut van polarisatie?

inhoudelijke + menselijke
overeenkomst

Hoeveel polarisatie is er?

ANDERS KIJKEN NAAR POLARISATIE

Wat is polarisatie?

MEIERIJSTAD

ANDERS KIJKEN NAAR POLARISATIE

MEIERIJSTAD

Onderzoek

inhoudelijke + menselijke
overeenkomst

**SCP: driekwart
Nederlanders denkt dat
polarisatie toeneemt**

Groepskenmer.
stapeling

Hoeveel polarisatie is er?

ANDERS KIJKEN NAAR POLARISATIE

- Affectieve polarisatie

Hoeveel polarisatie is er?

MEIERIJSTAD

ANDERS KIJKEN NAAR POLARISATIE

polarisatie zorgt
voor verandering

POSITIEF

staat een gezond
debat in de weg

NEGATIEF

Het nut van polarisatie?

MEIERIJSTAD

ANDERS KIJKEN NAAR POLARISATIE

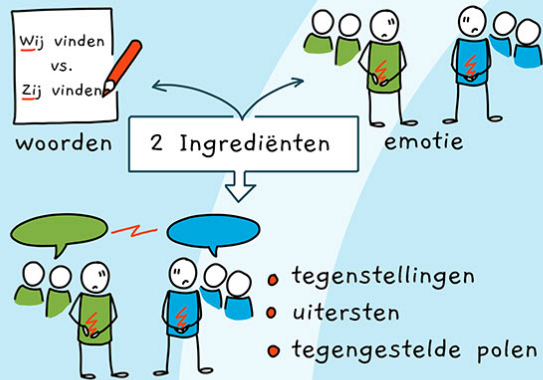

Nieuwsgierigheid
de sleutel tot verbinding!

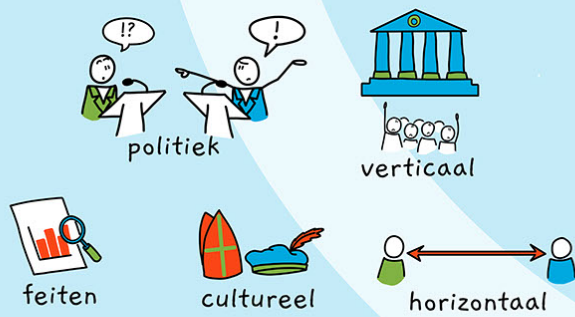

MEIERIJSTAD

ANDERS KIJKEN NAAR POLARISATIE

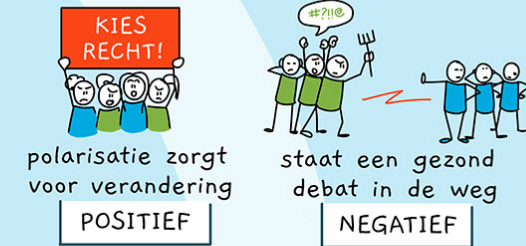
Wat is polarisatie?

Vormen van polarisatie

Nieuwsgierigheid
de sleutel tot verbinding!

Het nut van polarisatie?

Hoeveel polarisatie is er?

Van polarisatie naar verbinding door aanspreken 'Stille Midden'

Presentatie gemeente Meijerijstad

Ron van Wonderen / 7 Februari 2024

Thema's presentatie

Verticale polarisatie

- ❖ Verticale polarisatie: verschijningsvormen en oorzaken.
- ❖ Polarisatie past binnen veerkrachtige democratie. Kantelpunten naar ongewenste polarisatie.
- ❖ Fasen van polarisatie. Rol sociaal domein zeer belangrijk bij signalering en preventie.

Handelingsperspectieven

- ❖ Dilemma's bij aanpak polarisatie.
- ❖ Aanspreken van het stille midden: hoe doe je dat?
- ❖ Voorbeelden van handelingsperspectieven bij polarisatie.
- ❖ Gemeente doet al veel.
- ❖ Rol en voorbeeldfunctie lokaal bestuur bij preventie ongewenste polarisatie.
- ❖ Brug naar discussies in groepjes.

Verticale Polarisation

- Polarisation van (groepen) burgers naar overheid en instituties.
 - ❖ (Lokale en landelijke) overheid
 - ❖ (Lokale en landelijke) politiek
 - ❖ Media
 - ❖ Politie
 - ❖ Rechtsspraak
 - ❖ Wetenschap
 - ❖ Wijkorganisaties en uitvoerend professionals in wijken. Gezien door burgers als verlengstuk overheid.

Verticale polarisatie versterkt door wantrouwen naar overheid en instituties. Narratieven gebrek aan vertrouwen:

Onzichtbaarheid van de overheid

1. Terugtrekkende overheid, komst steeds verder van de burger af te staan
2. Toenemende complexiteit, digitalisering
3. Fysiek én mentale afstand
4. Wie is de overheid? Geen fysieke contacten
5. Opschaling van wantrouwen

Onzichtbaarheid van de burger

1. Onzichtbaarheid van de burger. Het gevoel niet 'gezien' te worden door de overheid.
2. Menselijke maat 'is verdwenen' in contact met overheid.
3. Overheid zou niet weten 'wat er leeft' in de samenleving.
4. Afstand overheid – burger leidt ook tot meer wantrouwen bij overheid naar burgers.

Ongelijke behandeling

❖ Ongelijke behandeling:

- Onvrede die wordt voortgestuwd door een wij-zij-gevoel,
- waarbij de 'wij' zich achtergesteld voelt,
- of het gevoel heeft dat andere groepen bevoordeeld worden door de overheid.

Het niet horen van de burger

1. Het niet horen van de burger bij besluitvorming die ze rechtstreeks aangaat.
2. Gevoel van 'niet serieus nemen' van de burger bij besluitvorming.
3. Geen schijninspraak. Liever dat overheid eerlijk is (ook al is dat impopulaire boodschap) dan om de hete brij heen draait. Geef burger het gevoel serieus genomen te worden.

Incompetentie van de overheid

1. Gepercipieerde incompetentie ambtenaren, politici, bestuurders.
2. Geen visie, gericht op stemmen winnen en korte termijn.
3. Perceptie van gebrek aan daadkracht in politiek systeem.

Wie is de burger met gebrek aan vertrouwen?

“Rode draad is erkenning en gezien worden als burger, speelt altijd een rol (toeslagenaffaire, tegenstanders coronamaatregelen, AZC, niet mee kunnen komen in digitalisering en informatisering, et cetera)!”

Institutioneel wantrouwen en polarisatie

- ❖ Politiek vertrouwen en wantrouwen
- ❖ Institutioneel vertrouwen en wantrouwen
- ❖ Politisering van institutioneel en politiek vertrouwen/wantrouwen
- ❖ Wantrouwen en verticale polarisatie

Constructieve en destructieve polarisatie

“Polarisatie past binnen veerkrachtige democratie. Kantelpunten naar destructieve polarisatie”

- ❖ Maatschappelijke onrust, maatschappelijk onbehagen of polarisatie brengen voor de democratische rechtsorde niet alleen risico's, maar ook kansen met zich mee.
- ❖ Een zekere mate van polarisatie past binnen een weerbare democratie om tegenstellingen duidelijk te maken en om maatschappelijke veranderingen te kunnen bevorderen.
- ❖ Een te veel aan polarisatie kan een bedreiging voor de democratische rechtsorde worden als tegenstellingen permanent worden en escaleren naar ontwrichting, intimidatie, geweld.
- ❖ Activisme past binnen democratische rechtsorde, radicalisme ook, maar extremisme niet.

Constructieve en destructieve polarisatie

Polarisatie is een proces.

- ❖ Redelijke midden kan radicaal en zelfs extremistisch worden als ze niet wordt gehoord.
- ❖ Risico is ontwikkeling naar opvattingen als identiteitsconstruct. Corona, boerenprotesten.
- ❖ Risico is politisering institutioneel en politiek wantrouwen en ideologische/identitaire polarisatie.

Handelingsperspectieven

Handelingsperspectieven om vertrouwen burger-overheid te herstellen

1. Uitleggen dilemma's en benoemen randvoorwaarden
2. Erkenning burgers (zorgen, alternatieven) en ontwikkelingen die burgers raken
3. Reflectie op eigen handelen als overheid.

Dilemmalogica

- ❖ Burgers willen erkenning van hun zorgen en inzicht in de afweging die de overheid maakt.
- ❖ Geef inzicht in de complexiteit van de afweging van de overheid. Wat weeg je mee. Wat kun je wel of niet als overheid of organisatie.
- ❖ Het creëren van begrip bij burgers draagt bij tot meer acceptatie van de gekozen beslissing. Is de uitkomst anders dan gehoopt, dan is in elk geval het vertrouwen niet beschadigd.
- ❖ Een betrouwbare overheid is vooral helder over de eigen rol, als facilitator én als wetgever en handhaver. Het blijft een gegeven dat het uiteindelijke besluit niet iedereen zal bevallen. Geef hiervan de grenzen aan.

Dilemma's bij aanpak anti-overheid polarisatie

Heterogeniteit in groepen en motieven

- ❖ Fluide/gelegenheidscoalities, links/rechts, veel verschillende groepen
- ❖ Gele hesjes, windmolens, AZC's, Corona

Met wie ga je in gesprek?

- ❖ Wie is het aanspreekpunt bij protest? (welke subgroep, midden, polen, met wie ga je in gesprek?)

Dilemma: met wie ga je in gesprek?

- ❖ Op wie richt je je? Midden of polen? (denkkader Brandsma)
- ❖ Polarisatie diverse groepen: polen, joiners, stille midden
- ❖ Geen brandstof geven aan polen. Richt op midden. Maar vergeet niet de joiners. Anders voelen die niet serieus genomen.
- ❖ Wie is het aanspreekpunt bij protest? Hoe representatief, welke achterban?
- ❖ Denk hierover na: wie moet je hebben, op wie richt je je?

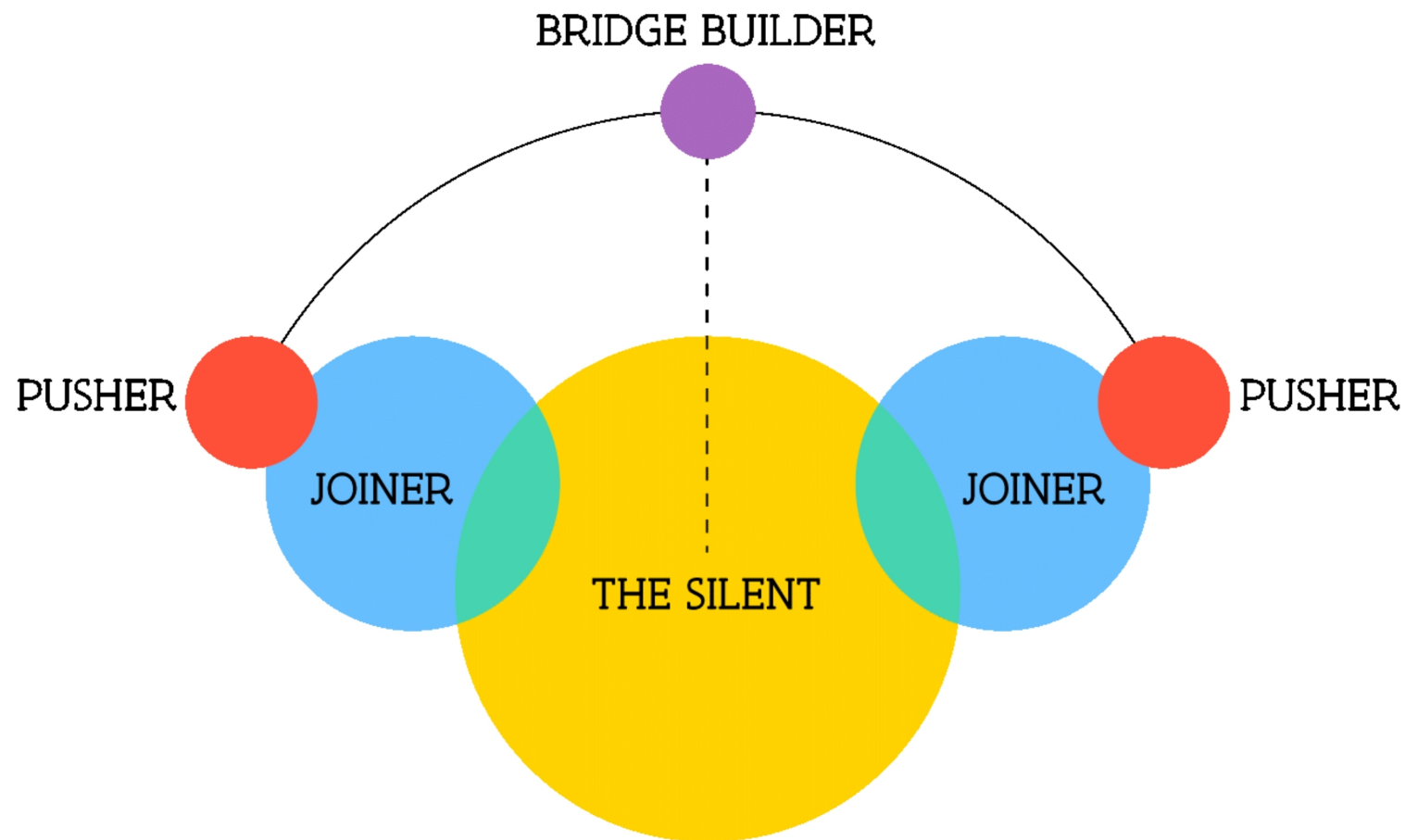

Polarisatie model Brandsma

Dit model is vorig jaar toegelicht. Ter opfrissing een beknopte samenvatting.

1. Polarisatie is een gedachteconstructie, 'wij-zij'-denken, gebaseerd op identiteiten en groepen;
2. Polarisatie heeft brandstof nodig; het groeit door te praten over identiteiten in combinatie met evaluatief oordeel. Als hier geen energie in wordt gestoken, kan de polarisatie pas verminderen;
3. Polarisatie gaat over gevoelens en emoties. Feiten en cijfers 'landen niet' (alternatieve werkelijkheden).

Polarisatie model Brandsma

ACTOREN model Brandsma

Diverse rollen:

1. **De Pushers** proberen polarisatie te creëren, zij zijn de aanstichters die vanuit de polen handelen. Ze claimen 100% waarheid en zijn meer in de 'verzendmodus' dan de 'luistermodus'. Ze willen geen echte dialoog;
2. **De joiners** hebben een kant gekozen en worden naar de pushers toe getrokken; dit is polarisatie die plaatsvindt;
3. **Het grijze of stille midden**, de genuanceerden, kiezen geen kant, nemen niet deel aan polarisatie. Ze kunnen neutraal, bang of onverschillig zijn. Ze zijn het doelwit van de pushers;
4. **De bruggenbouwer** probeert vrede en gematigdheid te realiseren door beide tegengestelde polen te bereiken. Maar door dat te doen, onderstreept hij of zij het bestaan van de twee polen door brandstof toe te voegen.

— Depolarisatie methoden/strategieën

Vier game changers:

- 1. Verander de doelgroep.** Pushers portretteren een vijand in de andere pusher en richten zich op het midden. Dat is waar polarisatie bedoeld is. Richt u dus op het midden voor depolarisatie;
- 2. Verander het onderwerp.** Ga weg van de identiteitsconstructie die door de pushers is gekozen en begin een gesprek over de gemeenschappelijke zorgen en interesses van degenen in het midden;
- 3. Verander de toon; dit gaat niet over goed of fout of over feiten.** Probeer contact - en verbinding te maken met de middengroepen, welke toon sla je daarbij aan (niet moralistisch, maar je begrijpt de zorgen).

Aanspreken stille midden: 'kijken onder de motorkap'. Verken de lagen onder polarisatie

Onder protest vaak diepere laag van frustratie

- ❖ Komst AZC, helemaal niet tegen vluchtelingen Casus: Utrecht Plan Einstein
- ❖ Scheer groepen niet over één kam. Dan voelen mensen zich niet erkend.
Voorbeeld: coronaprotesten. Duw van mainstream naar alternatieve bronnen.

Voer een gedegen analyse uit. Welke groepen, welke motieven, hoe kom je tot win-win situaties, hoe geef je burgers erkenning?

Erken de zorgen van burgers

- ❖ Verken de zorgen. Neem bezorgdheid serieus.
- ❖ Pel de lagen af, zijn er misschien onderliggende redenen voor de polarisatie of tegenstand dan het lijkt?
- ❖ Inzicht in beelden, ideeën en gevoelens van burgers kan helpen om op meer effectieve wijze contact te leggen. En om tot breed gedragen oplossingen te komen.
- ❖ Belangrijk is ook om kritische burgers te beschouwen als onderdeel van de civil society, mensen die het beste willen en bereid zijn om daar tijd en energie aan te geven.

Practisch model: Deep democracy

Dialogmethode Deep Democracy

- ❖ Vertrekpunt in de methode is dat er gemeenschappelijke belangen zijn, maar dat ook fricties boven tafel moeten worden gehaald. **Wat zijn de onuitgesproken fricties?** Door verschillen tot in de puntjes te onderzoeken wil men ontdekken wat de tegenpolen verbindt.
- ❖ De methodiek zorgt ervoor dat niet alleen de 'luidste stemmen' worden gehoord, maar dat zoveel mogelijk stemmen hoorbaar worden.
- ❖ Zonder conflicten te ontkennen maar juist te onderzoeken: tegenstellingen en botsende meningen worden op een wederzijds respectvolle wijze met elkaar onderzocht.

Andere dialoogmethoden

- **Socratisch gesprek**
- **Open Space Technology**
- **Geweldloos communiceren**

Net zoals deep democracy toepasbaar voor zowel dialoog als het 'naar boven tafel halen' van onuitgesproken fricties.

Randvoorwaarde: wil om mee te doen en openstaan voor dialoog, fricties kunnen articuleren.

Doelgroepen: brede midden en joiners.

Burgerberaad

- ❖ Burgerberaad kan input geven / meerwaarde zijn op het reguliere democratische process.
- ❖ Burgerberaad kan polarisatie verminderen omdat wordt gezocht naar gedragen 'common ground'.

Inzoomen: polarisatie in buurten

❖ Polarisatie in een buurt kan klein beginnen. Is een proces.

CHECKLIST ■ FASEN VAN POLARISATIE	
	Polarisatie in buurten: fasen en voorbeelden
FASEN	Voorbeelden
Rust	Weinig contact tussen bevolkingsgroepen. Onwetendheid over elkaar.
Ongemak	Ongemakkelijk samenleven, misverstanden, langs elkaar heen leven, gevoelens van vervreemding.
Onderhuidse spanningen	Het wordt 'ongezelliger'. Gevoelens van onbehagen, irritaties tussen groepen. Negatieve wederzijdse beeldvorming. Versterking van wij/zij gevoel en toename discriminatie. Ervaren van overlast of spanningen. Vermijdingsgedrag.
Incidenten	Het 'schuurt'. Polarisatie uit zich in gedrag. Er zijn incidenten en confrontaties (bv schelden, bekladding).
Escalatie	Incidenten worden structureel, daderschap en slachtofferschap gaan heen en weer.

Polarisatie in buurten

- ❖ Sociaal domein signaleert als eerste onderhuidse spanningen. Als het een veiligheidsprobleem wordt dat ben je te laat.
- ❖ Pleidooi: samen optrekken sociaal- en veiligheidsdomein is essentieel
 - Structurele analyse spanningen, risico's, ontwikkelingen
 - Delen signalen, spreken van dezelfde taal
 - Voorkom escalatie in grijze gebied tussen sociaal en veilig (eigenaarschap)

OPLOSSINGSRICHTINGEN

Denkkader contacttheorie

Contacttheorie: ontmoeting. Maar: werkt alleen onder bepaalde voorwaarden:

1. Sturen op positief contact. Stuurloos: contraproductief.
2. Insteek op gedeelde belangen of interesses (in plaats van expliciete focus op overbruggen van verschillen). Voorbeeld: schoon, heel, veilig, kindvriendelijk etc.
3. Interventies gericht op vergroten 'publieke familiariteit' (elkaar herkennen, lichte contacten)

Good practise: TOS-methode.

Zichtbaarheid en aanspreekbaarheid buurtprofessionals

Zichtbaarheid en aanspreekbaarheid buurtprofessionals:

1. Burgers als eerste verdedigingslinie in de wijk i.p.v. alles leggen bij politie en wijkprofessionals
2. Oren en ogen, 24 uur in de buurt.
3. Spreken anderen op ongewenst gedrag
4. Echter alleen als zij zich 'geruggensteund' voelen door professionals.
5. Investeer in wijken: zichtbaarheid en aanspreekbaarheid van wijkprofessionals: jongerenwerk, opbouwwerk, welzijns- en sportbuurtwerk, wijkpolitie.

Naar veerkrachtige buurten tegen polarisatie

Voorbeelden: Eindhoven Woensel Zuid en Utrecht Overvecht

- ❖ Uitgangspunt is handelen in vredestijd. Oog hebben voor signalen (bv onderhuidse spanningen) aan de voorkant waarbij een belangrijke signalerende en handelende rol is weggelegd voor sociale wijkprofessionals (zoals jongerenwerkers, opbouwwerkers): voorkomen dat fricties uitgroeien tot veiligheidsissues.
- ❖ Iedere buurt is anders! Doe grondige en integrale analyse risicofactoren en onderhuidse spanningen in de buurt.
- ❖ Betrek i.i.g. wijkprofessionals in het sociaal- en veiligheidsdomein, ambtenaren, bewoners én maatschappelijke organisaties.

Naar veerkrachtige buurten tegen polarisatie

- ❖ Welke aanpakken zijn nodig op basis van de analyse? Wat doen we al aan beleid, en wat moet nog meer? Uit analyse: o.a. ongemak tussen bevolkingsgroepen, laag vertrouwen in overheid en aanwezigheid bewoners met problematieken waaronder psychiatrische problematiek.
- ❖ Overeenstemming/draagvlak verkrijgen prioritaire aanpakken door gemeente, wijkprofessionals, sleutelorganisaties (wijkorganisaties, moskee/kerk en andere religieuze of culturele instellingen, ondernemers) én bewoners.

Gemeente Meijerijstad doet al veel tegen polarisatie

- ❖ Nieuwe aanpak polarisatie is niet altijd nodig. Er gebeurt immers al veel in gemeenten in regulier beleid. Belangrijk is structurele analyse van polarisatie en aanscherping aanpak waar nodig.
- ❖ Ook in gemeente Meijerijstad gebeurt al veel. Zoals (voorbeelden):
 - ❖ Participatie
 - ❖ Lerende wijkaanpakken
 - ❖ Regiodeal Noordoost Brabant

Blokkade boeren bij distributiecentrum Veghel en N279 opgeheven

- Door reeds eerder te investeren in de relatie en samen te bouwen aan het vertrouwen tussen overheid en agrarische sector was het mogelijk om op 4 juli 2023 ruimte te bieden aan de sector om hun ongenoegen te uiten over de ontwikkelingen. Maar was het ook mogelijk om de blokkade van de N279 snel op te heffen.
- Bouwen doe je in vreedstijd, zodat je elkaar kunt vertrouwen in oorlogstijd.
- Bouwen aan vertrouwen is een wezenlijk onderdeel van de projecten in de regiodeal 2025 en verder.

Bruggetje naar onderling gesprek raad

- ❖ Rol en voorbeeldfunctie lokaal bestuur bij preventie van ongewenste polarisatie.
- ❖ Vier thema's om in groepjes over van gedachten te wisselen:
 - ❖ Ken je voorbeelden van constructieve én ongewenste (destructieve) polarisatie in de gemeente?
 - ❖ Ken je succesvolle voorbeelden van depolarisatie in de gemeente?
 - ❖ Hoe kijk je aan tegen de voorbeeldfunctie van raadsleden ten aanzien van voorkomen van ongewenste (destructieve) polarisatie?
 - ❖ Hoe kijk je aan tegen de voorbeeldfunctie van gemeente/raad algemeen ten aanzien van voorkomen van ongewenste (destructieve) polarisatie?

IN GESPREK

MEIERIJSTAD

EINDE

MEIERIJSTAD